

Γιος του Σουλεϊμάν Β' του Μεγαλοπρεπή, ο σουλτάνος Σελίμ Β' (1566 - 1574) κατέκτησε όσες βενετσιάνικες κτήσεις δεν πρόλαβε να κυριεύσει ο πατέρας του. Ανάμεσά τους και η Κύπρος, την οποία κατέλαβε το 1570, ένα χρόνο πριν από την καταστροφή του τουρκικού στόλου στη ναυμαχία της Ναυπάκτου (ναυμαχία, που αρχική αιτία είχε τις σφαγές στην Κύπρο). Στην επανάσταση του 1821, η Κύπρος δε συμμετείχε. Προληπτικά όμως, στις 12 Ιουλίου 1821, οι Τούρκοι έσφαξαν 70 πρόκριτους μαζί με τον από το 1810 αρχιεπίσκοπο Κυπριανού. Τριάντα χρόνια αργότερα, αρχιεπίσκοπος εκλέχθηκε ο Μακάριος Α' (1854) που εργάστηκε σκληρά για τη μόρφωση του λαού και τη διάδοση της ελληνικής παιδείας σ' ολόκληρη τη μεγαλόνησο. Χτυπήθηκε από τη χολέρα που έπληξε τη Λευκωσία και πέθανε το 1865.

Στις 3 Μαρτίου 1878, υπογράφηκε η ρωσοτουρκική συνθήκη του Αγίου Στεφάνου, που αναθεωρήθηκε σχεδόν αμέσως από το συνέδριο του Βερολίνου (1878). Εκεί, η Αγγλία είχε παρουσιαστεί ιδιαίτερα φιλική προς την Οθωμανική αυτοκρατορία και, ανάμεσα σε άλλα, φρόντισε να διασώσει για χάρη της την Ήπειρο (εκτός από την Άρτα), την Κρήτη, καθώς και την περιοχή της Ελασσόνας. Οι Άγγλοι απλά εξοφλούσαν γραμμάτια.

Οι δυο χώρες, από τις 4 Ιουνίου 1878, είχαν υπογράψει μυστική συμφωνία, με την οποία, ανάμεσα σ' άλλα, η Τουρκία παραχωρούσε την Κύπρο στη Βρετανία. Στις 12 Ιουλίου, η αγγλική σημαία αντικατέστησε την τουρκική στο νησί, όπου διορίστηκε ύπατος αρμοστής. Οι Κύπριοι πανηγύρισαν. Το νησί τους γινόταν αυτόνομο με προστάτη την Αγγλία, όπως και τα Επτάνησα που είχαν παραχωρηθεί στην Ελλάδα πριν από 14 χρόνια (1864). Μόνο που η ένωση αργούσε.

Ο ύπατος αρμοστής ξεκαθάρισε πως έπαιρνε εντολές μόνο από το υπουργείο Αποικιών. Αυτός θα διοικούσε, θα δίκαιζε και θ' αποφάσιζε για όλα. Δίπλα του ανεχόταν μόνο ένα εννεαμελές συμβούλιο που θα απαρτιζόταν από έξι χριστιανούς και τρεις μουσουλμάνους.

Στα 1914, όταν ξέσπασε ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος με την Τουρκία στο εχθρικό στρατόπεδο, η Αγγλία προσάρτησε τη μεγαλόνησο, γεγονός που έκανε τους Κυπρίους να πιστέψουν και πάλι ότι πλησίαζε η ώρα της ένωσης: 15.000 εθελοντές έσπευσαν να πολεμήσουν στο πλευρό των Άγγλων.

Στα 1917, ένας νέος μητροπολίτης εκλέχτηκε στην Κυρήνεια. Ο κατά κόσμο Μυριανθεύς

που είχε γεννηθεί το 1870 και διάλεξε το όνομα Μακάριος (Β'). Ο πόλεμος τέλειωσε, η Βρετανία δεν έκανε καμιά κίνηση και οι Κύπριοι ξεσηκώθηκαν. Η Βρετανία απάντησε με την αντικατάσταση του ύπατου αρμοστή από κυβερνήτη (5 Μαΐου 1925).

Με εμπυχωτή τον Μακάριο (Β'), οι Κύπριοι επαναστάτησαν στις 21 Οκτωβρίου του 1931 ζητώντας ένωση με την Ελλάδα. Οι Άγγλοι έστειλαν στρατό και ναυτικό. Η επανάσταση πνίγηκε στο αίμα, οι μητροπολίτες Κυρήνειας Μακάριος (Β') και Κιτίου Νικόδημος εκτοπίστηκαν, πρόκριτοι και 3.000 πολίτες φυλακίστηκαν, το συμβούλιο καταργήθηκε, ο κυβερνήτης πήρε δικτατορικές εξουσίες κι ο πληθυσμός υποχρεώθηκε να πληρώσει τις ζημιές. Η περίοδος της τρομοκρατίας κράτησε ως το 1940, όταν η Ελλάδα έμεινε η μόνη χώρα της Ευρώπης που πολεμούσε τον άξονα. Ο Τσόρτσιλ άρχισε να μιλά για αυτοδιάθεση των λαών αλλά για μετά τον πόλεμο. Και δε διευκρίνισε πως δεν εννοούσε την Κύπρο. Άλλωστε, ο Μακάριος (Β') εξακολουθούσε να παραμένει εξόριστος στην Αθήνα (ο Νικόδημος είχε πεθάνει το 1937). Παρ' όλα αυτά, πάνω από 35.000 Κύπριοι κατατάχθηκαν στον βρετανικό στρατό. Η Αγγλία κατήργησε τους περιορισμούς που είχαν επιβληθεί στο νησί το 1931. Στα 1946, επέτρεψε να επιστρέψει από την εξορία και ο μητροπολίτης Κυρήνειας Μακάριος. Το 1947, εκλέχτηκε αρχιεπίσκοπος (Μακάριος Β'). Άρχισε να εργάζεται με όλες του τις δυνάμεις για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Από το 1948, στενό του συνεργάτη και συμπαραστάτη είχε τον Μιχάλη Μούσκο, επίσκοπο Κιτίου.

Ο Μιχάλης Μούσκος γεννήθηκε στις 13 Αυγούστου 1913 από γονείς βοσκούς. Ήταν μόλις 13 χρόνων, όταν πήγε δόκιμος καλόγερος στη μονή Κύκκου. Με έξοδα του μοναστηριού, φοίτησε στο Παγκύπριο γυμνάσιο. Στα 1938, έγινε διάκος και στάλθηκε στη Θεολογική σχολή του πανεπιστήμιου της Αθήνας. Την τελείωσε και γράφτηκε στη Νομική (1943) όπου φοίτησε μόνο δυο χρόνια. Στα 1946, έγινε αρχιμανδρίτης και στάλθηκε στη Βοστώνη με υποτροφία του Παγκόσμιου Συμβουλίου Εκκλησιών. Στα 1948, γύρισε στην Κύπρο, μητροπολίτης Κιτίου, κι οργανώθηκε στην αντίσταση εναντίον των Άγγλων. Αυτός και ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος Β' οργάνωσαν και διεκπεραίωσαν το δημοψήφισμα που έγινε στις 15 Ιανουαρίου 1950. Την ίδια χρονιά, ο αρχιεπίσκοπος πέθανε στα 80 του χρόνια. Νέος εκλέχτηκε ο Μιχάλης Μούσκος, που διάλεξε το Μακάριος Γ'.

Από τους 224.747 που είχαν δικαίωμα ψήφου, μόνο μερικοί δημόσιοι υπάλληλοι φοβήθηκαν να μετάσχουν στο δημοψήφισμα. Βρέθηκαν στις κάλπες 215.108 ψηφοδέλτια υπέρ της ένωσης με την Ελλάδα και ούτε ένα κατά. Οι Άγγλοι δεν αναγνώρισαν το αποτέλεσμα. Δεν είχαν διάθεση να χάσουν το νησί. Το θέμα έφτασε στον ΟΗΕ, όπου ο Έλληνας αντιπρόσωπος δήλωσε (21 Σεπτεμβρίου 1953) ότι η Ελλάδα προτιμούσε να λυθεί το θέμα σε διμερείς συνομιλίες με την Αγγλία.

«Αν δεν κατέληγε πουθενά», πρόσθεσε, «τότε θα πρέπει να συζητηθεί από τον ΟΗΕ».

Στον ΟΗΕ συζητήθηκε, στις 16 Αυγούστου 1954. Οι χώρες της Δύσης αντέδρασαν. Μετά από παρελκυστική τακτική τεσσάρων μηνών, το θέμα παραμερίστηκε. Ήταν Δεκέμβριος του 1954. Στην Κύπρο, κατάλαβαν πια πως ο ΟΗΕ ήταν ένας στίβος συμβιβασμών και αμοιβαίων υποχωρήσεων. Έπιασαν τα όπλα.

Την **1η Απριλίου 1955**, οι Άγγλοι είχαν άσχημο ξύπνημα. Εκρήξεις και προκηρύξεις τους ειδοποιούσαν πως άρχιζε ο ένοπλος αγώνας. Είχε εμφανιστεί η ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών). Ο αγώνας φούντωσε, τα σαμποτάζ δεν άφηναν τους Άγγλους σε ησυχία. Υποψιάστηκαν τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο ως υποκινητή. Τον συνέλαβαν στις 9 Μαρτίου 1956 και τον εξόρισαν στα νησιά Σεϋχέλλες.

Στις 10 Μαΐου 1956, κρέμασαν τους αγωνιστές Μιχάλη Καραολή και Ανδρέα Δημητρίου. Όμως, η επανάσταση δυνάμωνε. Στην Κύπρο έφτασε κι ανέλαβε διοικητής ο «εξολοθρευτής των Μάου Μάου» της Αφρικής, στρατηγός Χάρτινγκ. Στις 3 Μαρτίου 1957, ο υπαρχηγός της ΕΟΚΑ, Γρηγόρης Αυξεντίου, πολεμώντας μόνος εναντίον 60 Άγγλων, οχυρώθηκε σε μια σπηλιά της περιοχής Μαχαιρά. Τον κάλεσαν να παραδοθεί. Αρνήθηκε. Οι Άγγλοι πυρπόλησαν τη σπηλιά με φλογοβόλα. Ο Γρηγόρης Αυξεντίου προτίμησε να πεθάνει στα 29 του χρόνια.

Ο ξεσηκωμός έπεισε τους Άγγλους να καθίσουν στο τραπέζι. Έφεραν και τους Τούρκους στις συνομιλίες ως ενδιαφερόμενους για τους μουσουλμάνους του νησιού: Το 18% του πληθυσμού ζήτησε και πέτυχε περίπου συγκυριαρχία. Οι υπουργοί Εξωτερικών Ελλάδας, Ευάγγελος Αβέρωφ, και Τουρκίας, Φ. Ζορλού, συναντήθηκαν στο Παρίσι στις 20 Ιανουαρίου 1959 κι έβαλαν τις βάσεις της συμφωνίας. Η διαπραγμάτευση μεταφέρθηκε στη Ζυρίχη της Ελβετίας, όπου επί μια βδομάδα (4 με 11 Φεβρουαρίου) οι πρωθυπουργοί Ελλάδας, Κ. Καραμανλής, και Τουρκίας, Ατνάν Μεντερές, μαζί με τους υπουργούς Εξωτερικών των δύο χωρών, συμφώνησαν σε όλα:

Θα φτιαχνόταν νέο κράτος με μορφή Προεδρικής Δημοκρατίας και με τις Βρετανία, Ελλάδα, Τουρκία εγγυήτριες δυνάμεις που θα απέκλειαν οποιαδήποτε μελλοντική ένωση ή διχοτόμηση του νησιού (είναι το σκέλος της συμφωνίας που έδωσε στην Τουρκία το δήθεν νομικό έρεισμα να εισβάλει στα 1974). Η Βρετανία θα διατηρούσε δυο βάσεις μαζί με τα παρελκόμενά τους για την υπεράσπιση των στρατηγικών συμφερόντων της στην περιοχή. Η Ελλάδα θα εγκαθιστούσε την ΕΛΛ.ΔΥ.Κ. (Ελληνική Δύναμη Κύπρου) και η Τουρκία την

ΤΟΥΡ.ΔΥ.Κ. Στο νέο κράτος θα λειτουργούσαν χωριστές κοινότητες Ελληνοκυπρίων (80% του πληθυσμού) και Τουρκοκυπρίων (18%) με χωριστή εκπροσώπηση στη Βουλή (70 προς 30), στην αστυνομία και στον στρατό (60 προς 40), με πρόεδρο από την ελληνοκυπριακή πλευρά και αντιπρόεδρο από την τουρκοκυπριακή.

Οι συμφωνίες επικυρώθηκαν στις 19 Φεβρουαρίου με επίσημη συνθήκη που υπογράφηκε στο Λονδίνο από τους πρωθυπουργούς Ελλάδας, Τουρκίας και Βρετανίας. Οι εξόφθαλμες παραχωρήσεις στους Τουρκοκυπρίους προκάλεσαν έντονη αντίδραση στην Ελλάδα, όπου η αντιπολίτευση κατέθεσε πρόταση μομφής. Συζητήθηκε και, στις 28 Φεβρουαρίου, απορρίφθηκε με ψήφους 170 έναντι 117. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής δήλωσε ότι επρόκειτο για «μία από τας ευτυχεστέρας ημέρας της ζωής» του, ενώ ο Σοφοκλής Βενιζέλος αποχώρησε κραυγάζοντας: «Ζήτω η Ένωσις». Την επομένη, 1^η Μαρτίου, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος επέστρεψε στην Κύπρο από την εξορία.

Στις 16 Αυγούστου 1960, η Κύπρος ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη δημοκρατία με προσωρινό πρόεδρο τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο κι αντιπρόεδρο τον Κιουτσούκ. Στις 14 Δεκεμβρίου, εκλέχτηκε πρώτος πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τον είπαν «Φιντέλ Κάστρο της Μεσογείου».

Στα 1964, η σύγκρουση φαινόταν αναπόφευκτη ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους, που αποχώρησαν από τα όργανα του κράτους κι έστησαν δικά τους. Μια ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ κατέφθασε στο νησί, ενώ άρχισαν ζυμώσεις για μια ανταλλαγή πληθυσμών. Μετά, ανέλαβαν οι συνταγματάρχες.

Παρά τη λυσσαλέα πολεμική τους, ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος επανεκλέχτηκε το 1968 πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η πρώτη απόπειρα κατά της ζωής του έγινε στις 8 Μαρτίου 1970. Η δεύτερη, τρεισήμισι χρόνια αργότερα, στις 7 Οκτωβρίου 1973. Στις 17 Ιανουαρίου 1974, πέθανε στη Λεμεσό ο αρχηγός της αντιμακαριακής οργάνωσης ΕΟΚΑ Β', Γεώργιος Γρίβας. Ο Μακάριος κήρυξε πένθος και τριήμερη αμνηστία, επειδή ο Γρίβας ήταν αρχηγός και της ΕΟΚΑ, που διεξήγε κατά κύριο λόγο τον απελευθερωτικό αγώνα στη δεκαετία του '50. Η ΕΟΚΑ Β' δεν σταμάτησε τις πράξεις βίας. Στις 25 Απριλίου, η κυβέρνηση της Κύπρου την έθεσε εκτός νόμου. Στην Αθήνα και στην Κύπρο, οι ετοιμασίες για ένα πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου προχωρούσαν.

Τον Ιούλιο, ανταλλάχτηκαν οι επιστολές Μακαρίου - Γκιζίκη, με τον αρχιεπίσκοπο να δηλώνει ότι «δεν είναι νομάρχης της Ελλάδας». Το πραξικόπημα εναντίον του εκδηλώθηκε στις 15 Ιουλίου 1974. Ο Μακάριος διέφυγε. Η Κύπρος πλήρωσε βαρύ το τίμημα της προδοσίας των Απριλιανών, με την τουρκική εισβολή (20 Ιουλίου 1974).

Ο Μακάριος επέστρεψε στην Κύπρο μετά τη μεταπολίτευση στην Ελλάδα. Έμεινε πρόεδρος της δημοκρατίας στην ήδη διχοτομημένη Κύπρο άλλα τρία χρόνια. Έπειτα από δυο αλληπάλληλα εμφράγματα, η καρδιά του τον πρόδωσε. Πέθανε στις 2 Αυγούστου 1977, σε ηλικία 64 χρόνων.

Στην υπόδουλη Βόρεια Κύπρο, ο Ραούφ Ντενκτάς είχε από χρόνια αναδειχθεί ηγέτης των Τουρκοκυπρίων και διαπραγματευτής. Στις 15 Νοεμβρίου 1983, συγκάλεσε τη «συνέλευση της τουρκικής ομόσπονδης πολιτείας της Κύπρου», η οποία «στα πλαίσια του δικαιώματος του τουρκοκυπριακού λαού για αυτοδιάθεση» ανακήρυξε την ανεξάρτητη «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου», το γνωστό «ψευδοκράτος του Ντενκτάς». Η ελληνική και ελληνοκυπριακή άμεση κινητοποίηση απέφερε την καταδίκη της ενέργειας από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ (18 Νοεμβρίου), που ζήτησε την άμεση ανάκληση της απόφασης ως άκυρης και αντιβαίνουσας στις συνθήκες Ζυρίχης και Λονδίνου. Η Τουρκία, όμως, έσπευσε να αναγνωρίσει την ύπαρξη του «νέου κράτους». Ψευδοκράτος μεν στηριγμένο στα τουρκικά όπλα δε, το «κράτος του Ντενκτάς» παγίωσε την ντε φάκτο ύπαρξή του.

Το αίτημα της Κύπρου για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση έφερε το θέμα της διχοτόμησης στην επικαιρότητα. Ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ, Κόφι Ανάν, υπέβαλε σειρά σχεδίων ενοποίησης του νησιού με ομοσπονδιακή μορφή. Το τελικό σχέδιο έγινε αντικείμενο διπλού δημοψηφίσματος: Οι Τουρκοκύπριοι το υπερψήφισαν, οι Ελληνοκύπριοι το απέρριψαν. Ακολούθησε η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (άνοιξη 2004) ως ενιαίο κράτος αλλά το κατεχόμενο τμήμα της εξαιρέθηκε από το κοινοτικό κεκτημένο «για όσο χρόνο δεν ελέγχεται από την Κυπριακή Δημοκρατία».

(protagon.gr, 31.3.2015)

